

BIAR SOIN BIAR, DI ZIMBARN IN TEATRO

Liberenote, associazione musicale fiorentina, ha messo in scena per il secondo anno consecutivo uno spettacolo sulla storia e sulle trazioni della comunità cimbra di Lusérn. Questa volta, a fare da filo conduttore, è stato il tema dell'emigrazione e del lavoro delle donne.

Zboa urn musika un teatro, un ploaz ploaz laüt, vor in spetàkolo vo Liberenote atz Lusérn, di assotschiatziong vo Firentze khennt vor in zboate summar zo lirma musika un retschitatziong in ünsar lânt. Dar Maistro Papeschi un allar soin staff soins nêtt naüge snebln vor di Hoachebene. Zà in 2011 hâmsa gihatt gimacht in di kirch vo Lusérn an opera vo teatro bo da hatt giredet von groaz prânnt von 1911 un von erast beltkriage.

Haür gilaichega formula: sechtzekh djunge puam un diamen, khennt von gântz Beleschlânt, ba da hâm gilebet in lânt vor quase zboa bochan, legante panândar an spetàkolo pitt kantzü un teste az pe biar.

Untargistüttz von Kamou vo Lusérn, vo dar Provintz vo Tria, von Selbartgiredjart Toalkamou vo dar Zimbarhoachebene un vo dar APT vo Folgrait, Lavrou un Lusérn, disa opera hatt giredet vo benn in 1900 di zimbarn hâm gimocht lazzan 'z lânt zo süacha arbat vort bait. Di stördja iz khennt gischribet von Maistro Leonardo Cammunci, drau aft allz daz sêll bo da hatt auzgisiächt von arkive dar Arturo Nicolussi Moz, vorsitar von Gruppo Storico Fotografico Alfonso Bellotto. Di übarsëtzung az pe biar iz khennt anvetze gimacht von Kulturinstitut Lusérn. Ma ettlane ândre laüt vo Lusérn hâm gëtt a hânt in djungen vo Liberenote: dar Dokumentatziongzentrum, di Zimbarpolifonika bo da hatt ânka gisunkh in spetàkolo, di Gisella Nicolussi, dar Fiorenzo von Kastelè un dar Giacobbe von Polëtz bo da hâm gilirt in puam un in diamen in djust klâng zo reda girècht az pe biar. Dar tèma vo haür iz gest l'emigratzion vo ünsame laüt – alz meararste von mannen – vort von lânt zo süacha arbat ka Poatzan odar in auzlânt. Di zimbarn hâm âgheft zo emigrara dopo 'z djar 1866, lai nâ dar Terza Guerra d'Indipendenza benn allz daz sêll bo da iz pasàrt von konfi pinn Beleslânt (a Kasotto) iz khennt sber tasàrt. Vor ditza hatt nimmear tomàrt a kunt arbatn auz pa Veneto, un di lusérna hâm âgheft zo giana aubart, pan nort, gihelft ânka vo dar zung bo da iz gest nâmp in taütsch.

Di lusérnar soin hêrta gest gikhennt az bi brâvate mauram, un in auzlânt hâm augimacht kilòmetre un kilòmetre aisanpân un ânebittn von kanèl von flüzz. In di längen mânatn bo da di mannen soin gest vort di khinnar soin gistânt in lânt pinn baibar bo da in da sêll zait soin gest muatam, vatam un sbestam, un hâm vürgitrakh di arbat ummi 'z haus, di vichar, in pèrge, un von êkhar.

Luca Zotti

CIMBRO

PER I GHESC' E LA JENT DE FASCIA JACOTANTA ABINÈDES DUT'ISTÀ COI PROTAGONISC' DE LA CULTURA, DE L'ALPINISM E ENCE DE LA GEJIA

L'à metù man con suzess la quinta edizion de "ParoleVistaDolomiti" che roda chest an ti paisés de Moena, Poza e Ciancei, e arà desché ghesch' per dut istà i protagonisc' de la letradura daldidanché, de l'alpinism e del mond del spetàcol, con n averda particulèra chest an ai portaousc de nescraions.

Tel padilion de Poza, l'é stat la pruma de la abinèdes sul program: desché ghesch' i doi alpinisc' de Fascia, Mario Prinoth e Bruno Pederiva, che à presentà l'filmât dedicà a l' "Spiz de le Roe de Ciampie". L'é stat n'ocajion ence per fêr un chêder de l'alpinism fascian e de la tendenze neves te chest ciamp de pascioné de la montes.

E per restêr tel ciamp de l'alpinism, en vender passà sun paladina de Cianacei l'é stat Sergio Valentini, alpinist de ciasa e vida da mont, che à portà dant na rejonèda col publich dal titol "Benvegnù a ciasa; na vita su la montes del mond", rejonan sessaben ence de sia arjonta, l'arpizèda zenza la doura de aparac' per l'ossigen de l'Everest. Ai 17 de chest meis, a rejonèr l'é stat dapò l'alpinist de Al Plan de Mareo, Simon Keherer, che l'à arjont 2 otmile te doi meis de arpizèdes.

Ai 20 de messel a Moena l'maester de ski, gestor de l' refuge "La Rezila" e scrittor de suzess Angelo Jellici l'presentarà sò nef liber dal titol "Mi son perso nel mio bosco"; dapodò sarà la òuta de Fiorenzo Perathoner che portarà dant un referat con filmac su Cianacei e sia montes ai 29, Antonella Fornari ai 31 de messel, e Bruna Maria dal Lago Veneri ai 23 de aost. La scritora Francesca Melandri presenterà sò ultim liber dal titol "Più alto del mare" a Moena, ai 11 de aost, canche ai 21 sun paladina de Moena sarà un omaje a Mario Rigonri Stern da pert del grop de Busan Eos. E per rejoner de alpinism Renhold Messner l' sarà a Cianacei ai 22 de aost che ven.

E la é ruèda chest an a sia terza edizion la scomenzadiva "Ispirazioni d'istà", la lingia de abinèdes metudes a jir da la Comiscion decanala de Fascia per la cultura e l'ecumenism, adum al APT e ai comitac manifestazions. L'obietif l'é chel de uzer fora l'leam anter cultura e religion, con personajes de nonzech, che portarà dant momenc de confront e de reflescion.

En vender ai 20 de messel a Cianacei tel kino Marmolèda se rejonerà de coluna politica economica envier via dò la crisa, con l'arcivescof de Campobasso, monsignor Giancarlo Bregantini, Stefano Zamagni, professor tel l'Università de Bologna, e Tiziano Salvaterra, retor de la Università de Tirana; ai 22 de messel te la gejia de Mazzin sarà un concert de musega sacrala "dal 1500 inant", con la ousc de Gianfranco Cerreto, Elena Trovato e Luigi Signori. Su l'aministrazion di bens de la gejia; besegnes e risies, sarà rejonà en martesc 24 te l'oratorie de Poza con l' cardinal Attilio Nicora, president del'Autorità de Informazion finaziara del Vatican.

Ai 27 de messel vegnirà tout dant l'argument del martirio de la gejia tel Pakistan, con la presentazion del argument da pert del' arcivescof Luigi Bressan e desché testimonesc, monia Teresa Bernard de Pera e monia Josephine Michael, misionaries te chel paisc.

Sun Ciampedie, ai 2 de aost sarà metù a jir na mesa torona con jacotenc esperc' dal titol "Dolomites, don del Bel Die e Patrimone de l'umanità". Apede a chest, va recordà ence che la comiscion decanana jirà in ant per dut istà con la vijites vidèdes a la gejies de Fascia; defat ai 23 de aost sarà prejentà tel Santuar de sent'Uiana l' liber "Santuari in Italia" da pert di curatores Emanuele Curzel e Gian Maria Varanini.

m.d.

LADINO

di Nadia Moltre

Nel cuore dell'estate mòchena, ha avuto inizio mercoledì 4 luglio l'interessante serie di iniziative creative, culturali e didattiche che, a cadenza settimanale e per i prossimi due mesi, invitano tutti al Filzerhof per una visita al maso-museo della comunità e per lasciarsi coinvolgere dalle molteplici altre attività che vengono proposte per i più piccoli ma anche per gli adulti. Scopriamole insieme.

Sist prope s sêll as men hòt vourgahòt en u'vòng: der Bersntoler Museum schellet nèt an normaletn museum sai' ober gònz an ausòndem; an museum as tuat lem! Ont giatla, giatla s kimmpt prope asou! En doi summer 2012 de sai' mearer de trèffen vourtschbunnen, pet de zòmmòrbet van auskennlait van tol ont va auset aa, ver za mòchen lem der Filzerhof ont unterhòltn asou zan peistn de mearer lait as gea' semm za schaug en.

MÒCHENO

En Bersntoler Museum: mearer spil-, lear- ont kulturaltrèffen ver en gònze summer

Zan earstn de austell, haier gamòcht ver za denken de simskjor va benn as ist stourm der osterraiher piacherschraiber Robert Musil, as turch s earste bèltkriag ist gaben do en tol ont as der hòt gadenkt s inger tol en de gschichtn as der hòt tschrim. En de teitsch van Filzerhof mut men sechen a toal va de doi austell as de hòt sitz nèt lai en Learzentrum en Palai ober aa en mearer eirter van dorf. Dòra, as de 4 van heibeger, pet en to van pfarbets bösser, sai' u'pfònk de trèffen va "An nomitto kan Filzerhof", trèffen organisiart iberhaup ver de kinder: an iatn mitta, finz as de 29 van agest, meing se se vinnen semm um

drai nomitto ont vertram se a por schea'na stunn pet mearer spillabor vourtschbunnen prope ver sei' ont a guata marenn za mòchen òlla zòmm! De òndern trèffen barn sai': as de 18.07, de 25.07 ont de 22.08 pet en spillabor "Bösser, hent ont loa'm", en earst to van agest ont as de 15.08 pet en sêll ver za mòchen a kloa's holzschiff ver za tròng paze en de gònze bèlt, as de 08.08 pet en labor "Kunst ont Natur", kloa'na kunstbèrk n gamòcht lai pet s sêll as men vinnt en natur, ont, zan leistn, as de 29 van agest pet en spillabor "Varmen de stoa' va de Bersn".

Ver de doin trèffen miast men se vourent innschraim kan Omt ver de Turistn en Oachpèrg ont zoln der toalnemmzeitl va vinf euro (de eltern as viam de kinder kan labor derbail meing schaug der Filzerhof pet an ausònderzeitl va lai 2,50 euro). Ont nou, abia schoa' en de vourder jarder, an iatn pfinstà um drai nomitto, de mear pakònnn trèffen van "Òrbetn en hof". Men vònk u' as de 19 van heibeger pet de hòntbèrker as tea' òrbetn s holz ont men geat envire as de 26.07 pet de sêlln as mòchen de zea'dler, as de 02.08 pet en Fiore as mòcht der krònz, as de 09.08 pet de ingern baiber as òrbetn de bol ont as de 16.08 pet de mander as mòchen schintln. Derzua, en glaiche nomitto, ver òlla de moglechket za proviam za mòchen sêlber eppes ont learnen asou eppes nais.

De doin sai' de trèffen kan Filzerhof, ober, ver drai suntecher, en agest, òlbe um drai nomitto, ist ver òlla vourtschbunnen kemmen de moglechket za schaug de Sog van Rindel, òlbe en Vlarotz, ont toalnemmen en leartabor "Sogmel". Mearer informazionen kan Bersntoler Kulturinstitut va Palai (0461-550073), kan Omt ver de Turistn va Oachpèrg (0461-551440) oder as de saitn www.berstol.it ont www.valledeimocheni.it.

Vour za riven denken enk, u'gahenkt en de austell va Musil, de trèffen en eirta as de 24.07, as de 20.08 ont de 27.08 pet en auskennmentch Massimo Libardi ont de roas as de trittn van Robert Musil. Trèffpunkt um nai'na en de vria en sitz van Bersntoler Kulturinstitut en Palai.

An nomitto kan Filzerhof

